

TOVE BORGEN FRA KOLDING (41 år)

Samtalepartner til den prinsipielle sjelesorg

I løpet av de siste måneder er alt gått i stå for henne hjemme. Hun mangler fullstendig initiativ, og får ikke unna husarbeidet. Alt hun foretar seg går langsomt, og interessen for familien er forsvunnet. Hun har i det siste heller ikke vært ute blant andre, og kjenner alt håpløst med tanke på fremtiden.

Tidligere var hun meget aktiv og pliktoppfyllende som husmor, og hadde stort overskudd til hyggelig samvær med familien. Hun var videre aktiv i foreningslivet, og deltok gjerne i all slags selskaperlighet.

Nå for tiden legger hun seg fortrinnsvis omkring kl.8 om kvelden, og våkner sjelden senere enn kl.4. De første timer deretter er særlig vanskelige for henne. - Fru Borgen er tilsynelatende likegyldig med hva hun spiser, og sitt utseende og den personlige hygiene har hun helt mistet interessen for.

Hennes mann er disponent i et stort firma og har høy inntekt. Nå bor de i et nytt hus, nokså isolert ved utkanten av byen. Tidligere leide de en større blokkleilighet, der det var godt forhold mellom naboene.

Ekteparet har to barn (Preben 22 år, Else 19 år). Begge studerer i Århus og forsørger seg selv. De ønsker ingen økonomisk støtte fra foreldrene.

Tove Borgen har ingen egentlig utdanning. Hun arbeidet i ungdommen som hushjelp hos en rik gammel dame, fru Hammer. Her møtte hun første gang sin fremtidige mann, som var fru Hammers nevø. Den velstående tante hadde testamentert hele sin formue til nevøen, men omgjorde dette da han giftet seg med hushjelpen. Hun ble ikke ansett som et passende parti. Det hjalp ikke at hun var meget tiltrekkende i det ytre.

*

Tove Borgen kjenner seg for tiden helt mislykket, og skjønner godt at ingen bryr seg om henne. Hun mener dessuten at hun fortjener straff for sine mange feilgrep i livet.

I et siste fortvilet forsøk oppsøker hun menighetens prest. (Hun er vokst opp i et indremisjonshjem, og har ingen særlig tro på psykologer og psykiatere. Men den nye unge presten i menigheten virker så tillitvekkende og forståelsesfull...)

(Hvordan ville repr. for de forskjellige sjelesørgeriske retninger møte Tove Borgen?)

1. KERYGMATISK SJELESORG

Stikkord:

Karl Barth, dialektisk teologi, kristosentrisk, reformert, bibelsentrert / biblisistisk, "autoritær", trang sjelesorg-forståelse

Grunnbøker:

- H. Asmussen: Die Seelsorge, München 1934(a)
E. Thurneysen: Die Lehre von der Seelsorge, München 1948(b)
V. Dickmeiss: Sjælesorg, København 1954(c)
J. E. Adams: Competent to Counsel, Grand Rapids 1970(d)
" " The Christian Counselors's Manual, Phillipsburg 1973(e)
H. Tacke: Glaubenshilfe als Lebenshilfe, Neukirchen/Vluyn 1975(f)

Definisjoner:

Asmussen: "Sjelesorg er forkynnelse av Guds ord for den enkelte"(a15).

Thurneysen: " Sjelesorg fremtrer som applisering (Ausrichtung) av budskapet på den enkelte i form av en samtale ved predikanten eller et annet menighetslem"(b14).

Dickmeiss: "Den kristne sjælesorg kan vi bestemme som evangeliet forkyndt for den enkelte i samtalens skikkelse"(c112).

Adams: Målet for den nuthetiske rådgivning er "å bringe den enkeltes liv i orden gjennom forandring og tilpasning av livsførselen til bibelske normer"(d41).

Tacke: "Sjelesorg er praksisrettet formidling av evangeliet i form av en fri samtale, der Guds (egen) sjelesorg kommer til orde. Det sjelesørgeriske mål består i hjelp til å tro, på en slik måte at troen virker som hjelp til å leve(f32).

Hvordan ville sjelesørgere av denne type møte Tove Borgen ?

2. EKKLESIOLOGISK SJELESORG

Stikkord:

Martin Luther, Gal. 6, 10, kirkelig forankring, menighetssentrert, dobbelt bestemmelse av sjelesorg som troshjelp og livshjelp, åpenhet for psykologisk menneskekunnskap

Grunnbøker:

W. Trillhaas: Der Dienst der Kirche am Menschen, München 1950(a)
 A.D. Müller: Grundriss der praktischen Theologie, Gütersloh 1950(b)
 W. Uhsadel: Evangelische Seelsorge, Heidelberg 1966(c)
 M. Seitz: Praxis des Glaubens, Göttingen 1978(d)
 W. Jentsch: Der Seelsorger: Beraten-bezeugen-befreien, Moers 1982(e)
 Chr. Möller: Seelsorglich predigen. Die parakletische Dimension von Predigt, Seelsorge und Gemeinde, Göttingen 1983(f)
 (Med mange berøringspunkter til ovenstående litteratur, men samtidig med et programmatisk grensesprengende kirkebegrep, jfr. H.-O. Wölber: Das Gewissen der Kirche. Abriss einer Theologie der Sorge um den Menschen, Göttingen 1963.)

Definisjoner o.l.:

Trillhaas: "Sjelesorg er omsorg for Kristi legeme i dets lemmer"(a77).

Müller: "Sjelesorg er den tros- og livshjelp som er begrunnet i Kristi etterfølgelse, og som vil hjelpe den enkelte til personlig realisering, innlemmelse i Kristi legeme og grunnfestelse i alle slags livssynsspørsmål (Fragen der Weltdeutung und Weltordnung)"(b286).

Uhsadel: "Sjelesorg er livshjelp for den dømte, så hans dømme kan bli virkeliggjort i det legemlige jordiske liv og med henblikk på det evige"(c54).

Seitz: "Sjelesorg er forlengelsen og tilspissingen av Guds inkarnasjon i menneskets individuelle og sosiale situasjon. Den utøves i Jesu navn gjennom menigheten som hans legeme, og er som sådan Guds egen omsorg for menneskets 'helbredelse' (Heilwerden) i lys av hans rike"(d112).

Jentsch: "Som evangelisk omsorg sørger sjelesorgen - i ord og gjerning - broderlig for menighetsleddets frelse og helse (Heilsein und Heilwerden), men også for enhver 'neste' som er i eksistensielt behov av hjelp. Den er tros- og livshjelp"(e68).

Stikkord:

Freud, Jung, dybdepsykologisk ansats, helhetlig menneskesyn, psyko-somatisk synopse, uklart sjelesørgerisk proprium

Grunnbøker:

(Freudiansk tradisjon)

O. Pfister: Analytische Seelsorge, Göttingen 1972 (a)

J. Scharfenberg: S. Freud und seine Religionskritik als Herausforderung für den christlichen Glauben, Göttingen 1968(b)

H. J. Thilo: Beratende Seelsorge. Tiefenpsych. Methodik, Göttingen 1971(c)

(Jungiansk tradisjon)

O. Haendler: Grundriss der praktischen Theologie, Berlin 1957(d)

" " : Tiefenpsychologie, Theologie und Seelsorge (utg. av J. Scharfenberg og K. Winkler), Göttingen 1971(e) (Jfr. også Uhsadel, "ekkl. sjel.")

(Pastoralmedisinsk tradisjon)

A. Allwohn: Das heilende Wort, Göttingen 1957 (f)

" " : Evangelische Pastoralmedizin, Stuttgart 1970(g)

E. Ewalds: Helande själavård, Herrljunga 1981 (h)

Definisjoner o.l.:

Scharfenberg: Teologien (sjelesorgen) kan ikke klare seg uten psykologien. Man må imidlertid "bestemme seg for om man vil fortsette med 'håndstrikkede egenfabrikasjoner' eller ta opp erkjennelsene til store psykologiske fagfolk (særlig Freud) og gå inn i diskusjon med dem"(b12).

Thilo: "Der et menneske blir gjort i stand til å leve sitt liv utfra betydningen til det nytestamentlige Swy-begrep - og der en samtale hjelper det til dette - der skjer sjelesorg"(c24).

Haendler: "Sjelesorg er ikke bare forkynnelse, men samtidig konkret bearbeidelse av det som skjer i forkynnelsen"(d309).
"Teologiske innholdsmomenter som har fått betydning i et menneskes liv, har ikke bare betydning for dets tro, men gjør også rent psykologisk sin virkning i vedkommendes liv"(d330).

Allwohn: "Sjelesorg er en tilnærmelse til nesten som vil formidle avgjørende livshjelp via det personlige sentrum, sjelen - og da som en hjelp til det hele menneske"(g186).

(Den amerik. sjelesorgbevegelse)

Stikkord:

Anton Boisen, Paul Tillich (prosessteologi), Carl Rogers, "practical approach", "living human documents", hjelp til selvhjelp, CPE/CPT

Grunnbøker:

A. Boisen: The Exploration of the Inner World, Chicago 1936 (a)
 R.C. Cabot/R.L. Dicks: The Art of Ministering to the Sick, New York 1936 (b)
 C. Wise: Religion in Illness and Health, New York 1942 (c)

(C.R. Rogers)

S. Hiltner: Pastoral Counseling, New York 1949 (d)

T.W. Klink: Depth Perspectives in Pastoral Work, Englewood Cliffs 1965 (e) } *pragm.*

W.E. Hulme: Counseling and Theology, Philadelphia 1956 (f)

W. Oates: Protestant Pastoral Counseling, Philadelphia 1962 (g) } *mer teol.*

W.A. Clebsch/C.R. Jackle: Pastoral Care in Historical Perspective, Englewood Cliffs 1964 (h)

O.H. Mowrer: The Crisis in Psychiatry and Religion, Princeton 1961 (i) } *internt kritisk*

T.C. Oden: Kerygma and Counseling, Philadelphia 1966 (j)

C. Wise: Pastoral Psychotherapy, New York 1980 (k)

B.K. Estadt (utg.): Pastoral Counseling, Englewood Cliffs 1983 (l)

H.J. Clinebell: Basic Types of Pastoral Care and Counseling, Nashville 1984 (gml. utg. 1966) (m)

D. Stollberg: Therapeutische Seelsorge, München 1969 (n)

E.B. Holifield: Protestant Pastoral Counseling in America, Nashville 1983 (o)

(R. Tausch, L.J. Braaten = formidlere av Rogers tanker)

E. Anker Nilsen: Nye veier i sjelesorgen, Oslo 1957 (p)

H. Faber/E. van der Schoot: Praktikum des seelsorgerlichen Gesprächs, Göttingen 1968 (1962) (q)

W. Zijlstra: Seelsorge-Training, München 1971 (1969) (r)

D. Stollberg: Seelsorge praktisch, Göttingen 1970 (s)

H.-C. Piper: Klinische Seelsorge-Ausbildung, Berliner Hefte für ev. Krankenseelsorge (30), Berlin 1972 (t)

K.P. Dahl: Pastoralpsykologi, Stavanger 1972 (u)

E. Haglund: Möte och dialog, Stockholm 1978⁴ (1970) (v)Definisjoner o.l.:

Boisen: "Hvert menneskelig problem er et religiøst problem, og hver anstrengelse for å hjelpe en bror i nød er en religiøs oppgave" (a264).

Hiltner: "Sjelesorgens særlige sikte er en prests forsøk på å hjelpe mennesker til å hjelpe seg selv, ved at de vinner forståelse for sine indre konflikter" (d19).

Wise: "Presten (sjelesørgeren) utøver en form-for psykoterapi. Med psykoterapi mener vi en prosess... der én er akseptert som helbreder eller hjelper, og tar sikte på å assistere den andre til å endre følelser, holdninger og oppførsel..." (k3).

Clinebell: "Sjelesorg er uttrykk for en reparerende pastoral omsorg, som søker å bringe helbredelse til den som lider av krisebevirket dysfunksjon og splittelse" (m4).

Stollberg: "Vår sjelesorg kan bare forstås på grunnlag av en teologi med korrelasjon av kerygma og situasjon. Gud taler til oss gjennom den vei han fører oss - som vi imidlertid selv må gå" (s13).

Dahl: "Sjelesorg er omsorg for det enkelte menneske" (u30).

Betydnings:

Blomstringstid:

Aktuelt:

Historisk:

Europeiske:

CLINICAL PASTORAL EDUCATION (CPE)/
CLINICAL PASTORAL TRAINING (CPT)

Litteratur (i tillegg til grunnbøker nevnt tidligere):

- H.Andriessen: Pastorale Supervision, München/Mainz 1978
 W.Becher (utg.): Klinische Seelsorgeausbildung - Clinical Pastoral Education, Frankfurt a.M. 1972
 " " : Seelsorgeausbildung. Theorien - Methoden - Modelle, Göttingen 1976
 G.Besier: Seelsorge und Klinische Psychologie, Göttingen 1980, særlig 72-79
 H.J.Clinebell: "Klinische Methoden der Seelsorgeausbildung", Wissenschaft und Praxis in Kirche und Gesellschaft 62(1973), 9-14
 J.W.Euing: "Pastoral Counseling Issues: Current and Future", B.K.Estadt (utg.): Pastoral Counseling, Englewood Cliffs 1983, 287-296
 H.Faber: Klinische Semester für Theologen, Bern 1965
 K.Hauge: "Den amerikanske sjelesorgbevegelse", Ung. Teologi 1/1970, 31-40
 S.Hiltner: Clinical Pastoral Training, New York 1945
 D.Hoch: Offenbarungstheologie und Tiefenpsychologie in der neueren Seelsorge (Theologische Existenz heute 195), München 1977
 P.F.Høydal: "Die Auswirkungen eines CPE-Kurses auf Persönlichkeit und Predigt", Wege zum Menschen 28(1976), 488-493
 H.-C. Piper: Gesprächsanalysen, Göttingen 1973
 " " : Predigtanalysen, Göttingen 1976
 " " : Kommunizieren lernen in Predigt und Seelsorge, Göttingen 1981
 P.W.Preuyser: The Minister as Diagnostician, Philadelphia 1976
 E.E.Thornton: "The Place of Clinical Pastoral Education in New Plans of Theological Education", Journal of Pastoral Care 20(1966), 16-23

Spørsmål til samtaleanalyse:

- Har sjelesørgeren virkelig forstått pasienten?
 Har pasienten virkelig forstått sjelesørgeren?
 Hvilke følelser (fra begge sider) er kommet til uttrykk i og bak ordene?
 Hva avslører protokollen om samtaleklimaet?
 Hva hindrer (på begge sider) kommunikasjonen?
 Hvilke avgjørende replikker burde/kunne sjelesørgeren formet annerledes?
 Har sjelesørgeren funnet det rette middepunkt mellom distanse og nærhet?
 Hvilken "rolle" (far, mor, prest, muntrasjonsråd, kompis, terapeut, moralist o.l.) har han spilt under samtalen?
 Hva er de psykologiske og teologiske implikasjoner i samtalen?
 Hvilke feil fra sjelesørgerens side er typiske for ham, og viser hen til en for ham skjult problematikk?
 Hva lykkes han godt med?
 Hva kan gjøres i fremtiden for denne pasient/konfident?

Spørsmål til prekenanalyse (kan event. først foregå skriftlig):

(Til tilhørerne)

- Hvilket budskap har predikanten formidlet til meg?
 Hvordan opplevde jeg predikanten?
 Hvilke følelser oppstod i meg under lyttingen?

(Til predikanten)

- Hvilket budskap ville jeg formidle?
 Hvilke holdninger (tillit, frihet o.l.) ønsket jeg å styrke/skape?
 Hvordan opplevde jeg meg selv under prekenen?

Premiss: Prekenens problem trer frem når svarene fra de to sider sammenlignes. Prekenens problem signaliserer som regel også predikantens personlige problem.

VERBATIM
(Samtaleprotokoll)

Pasienten (P) er en 33 år gammel mann som har ligget på sykehuset i tre uker etter et arbeidsuhell. Sjelesørgeren (S) har besøkt ham allerede én gang. Da konstaterte han at albueleddet på den ene armen ikke fungerte skikkelig etter en operasjon. Pasienten var imidlertid ikke særlig bekymret for dette. "Firmaet sørger for meg og har allerede lovet meg en annen type arbeid."

Besøk nr.2 finner sted en solblank vårdag. På sykerommet ligger også to fremmedarbeidere. Pasienten står ved vinduet.

S1: Du ville vel gjerne spasere der ute i solskinnet nå, herr X?

P1: Ja, det ville iallfall være bedre enn å forgå her på "stallen".

S2: Nå vil det jo ikke vare så lenge før du kommer hjem.

P2: Jeg må "under kniven" en gang til. Armen protesterer fortsatt.

S3: Jaså - det så ikke slik ut for noen dager siden!

P3: Neivel - men det stemte aldri helt etter operasjonen. Hvem vet hva som egentlig foregår? Legen sier at knokkelen ikke er særlig samarbeidsvillig. Forhåpentlig gjør de ikke mer kaputt!

S4: Du håper at ikke enda mer av armen skal gå fløyten.

P4: At den blir stiv i albuen, det vet jeg. Det har jeg da også avfunnet meg med. Men så får det være nok! Kanskje helt stiv eller helt av... Vet du hva, prest, da spør man seg jo virkelig hva den kjære Gud har tenkt. Jeg kan da ikke allerede leke invalid! Uføretrygdet og 33 år..! Nei, det går jeg ikke med på!

S5: Du er bekymret for ikke lenger å kunne arbeide.

P5: Ikke lenger, det er for sterkt sagt. Men å sitte stille på et kontor og telle regninger... Nei, det er ingen ting for meg! Jeg blir dårlig bare av å tenke på det!

S6: Firmaet ditt har da sikkert også en jobb til deg ute, så du slipper å være innendørs hele tiden.

P6: Uff - da i tilfelle å løpe rundt sånn med én arm! (Han hever stemmen og går ett skritt nærmere presten.) Fortell meg hvordan jeg har fortjent å bli invalid allerede som 33-åring! Eller se på ham! (peker på den ene fremmedarbeider). På ham har de amputert benet. Også det skyldes en arbeidsulykke. Han ville bare tjene noen kroner mer enn hjemme. Der har han kone og barn. Hvem har skylden? Er det han, fordi han er kommet hit til landet eller ikke var forsiktig nok, eller er det skjebnen bare...

S7: Jeg kan ikke svare på det, men jeg forstår svært godt hvorfor du spør på akkurat denne måte.

P7: Ja, spørsmål og ikke svar! Slik er det alltid! Men du forstår da, prest - dette måtte ut. Og du tar vel ikke en slik utblåsning ille opp?

S8: Nei, hvordan kunne jeg det! Jeg spør da nøyaktig som deg. Det eneste som jeg kan ha å holde meg til, er at også Kristus har kjent hva lidelse og smerte vil si, og derfor også hadde spørsmål, spørsmål til Gud.

P8: (Nikker istemmende på hodet, rykker imidlertid samtidig på skuldrene og gjør en ambivalent håndbevegelse med den friske hånden. Han sier intet!)

S9: Når det gjelder spørsmål, kan man jo stadig på nytt tenke gjennom dem. Mange ganger får man tross alt et svar! - Men så noe annet: Herr X, foreløpig vet vi jo slett ikke hvordan det går med armen. Det er stadig helt uvisst hva som vil skje. Legen kan jo kanskje lykkes med den neste operasjon. - Det ønsker jeg virkelig for deg!

P9: Ja, hjertelig takk. Vi får bare håpe. Det var hyggelig at du besøkte oss enda en gang.

*

Sjelesørgeren opplevde selv samtalen, - og særlig slutten, - meget utilfredsstillende. Han ba derfor om hjelp til å få klårhet over hva som var skjedd.

5. SOSIO-POLITISK SJELESORG

(sjelesorg som befrielse fra og forandring av livshemmende ytre forhold)

Stikkord:

Liten utbredelse, Freud og Marx (W.Reich, Frankfurter-skolen, E.Fromm), politisk teologi (W.D.Bukow, D.Sölle), sosio-politisk psykiatri (anti-psykiatri), frigjøringspedagogikk, kriserådgivning

Litteratur(ingen grunnbøker):

W.D.Bukow: Das Elend der sozialistischen Opposition in der Kirche (Theologische Existenz heute 162), München 1969(a)

W.Neidhart: "Seelsorge", Praktisch-theologisches Wörterbuch (utg. G.Otto), Hamburg 1970(b)

M.Josuttis: Praxis des Evangeliums zwischen Politik und Religion, München 1974(c)

D.K.Switzer: The Minister as Crisis Counselor, Nashville 1974 (tysk utg. München/Mainz 1975)(d)

Definisjoner o.l.:

Bukow: "Sjelesørgerens nærsynthet får ham til å tro at han sitter med et individuelt tilfelle foran seg"(a45).

Neidhart: " Det er ikke så viktig at teologien arbeider med sjelesorgens proprium. Den skulle heller i de lidendes interesse legge vekt på at prestens menneskelige engasjement ikke ligger etter den gode sosialarbeiders"(b429).

Josuttis: " Sjelesorg er evangelisk praksis i form av rådgivende og helende livshjelp med sikte på å befri mennesket for den konkrete nød i dets aktuelle livssituasjon"(c109).

Switzer: "Menighetens samlede tjeneste overfor enkeltmennesker og familier i kriser, er også en forebyggende tjeneste. En sjelesorg som utelukkende, eller fortrinnsvis, holder seg til psykiske forstyrrelser og åpenbart akutte problemer, tilsvarer ikke i tilstrekkelig grad kirkens mer omfattende, dype og langfristige mål med hensyn til enkeltmennesker, familier, menighet og samfunn"(d22).

Konfliktløsning i lys av kriserådgivningen:

1. Problemet må stilles klart
2. Negative følelser må få komme frem.
3. Det personlige ansvar for konfliktløsningen må erkjennes.
4. Alternative løsningsforsøk må gjennomtenkes.
5. Det som kan endres, må skilles fra det uforanderlige.
6. Kommunikasjonsveier til andre må åpnes. 7. Konkrete skritt må planlegges.

Jfr. T.J. Sprensen: "Sjelesorg i sosiale konfliktsituasjoner", Ø. Spilling (red.): Presten som sosialtisk rådgiver, Oslo 1984, 187-198

Sjelesorgen må forholde seg tjenende til menneskets helhet og enhet som ånd, sjel og legeme i individuell utgave. I dette perspektiv fremtrer den som en allsidig form for livshjelp med basis i bibelsk og annen menneskekunnskap (A)

Samtidig må hele dette menneske (totus homo) søkes å bli brakt inn under absolusjonens doméne. Da fungerer sjelesorgen som en kvalifisert form for troshjelp, noe som er dens overordnede mål. (B).

A. LIVSHJELP:

HELHET

1. Sjelesorgen er bare saklig når den unnlater å begrense seg til sjelen/ånden (i snever religiøs forstand), men angår mennesket i dets helhet som ånd, sjel og legeme.

ENHET

2. Sjelesorgen er bare saklig når den konsentrerer seg om det enkelte og uforlignelige medmenneske som en individuell enhet, der de forskjellige "sider" påvirker hverandre gjensidig.

Legeme

3. Sjelesorgen er bare saklig når den viser engasjement for menneskets legemlige kår og tenker på den sosiale situasjon som den enkeltes liv er vevet inn i.

Sjel

4. Sjelesorgen er bare saklig når den i møte med sjelelige problemer gjør bruk av psykologisk innsikt, selv om dette fører til at dens spesifikke karakter av kristen sjelesorg ikke alltid blir like tydelig.

And

5. Sjelesorgen er bare saklig når den møter mennesket som åndsvesen og tar dets verdier, holdninger og religiøse uttrykk på alvor - men da som faktorer som både kan fremme og sperre for menneskets "heling".

B. TROSHJELP:

FORKYN-
NELSE

Sjelesorgen er bare saklig når den ved siden av å være en mangesidig livsyttring med utgangspunkt i kirkens rom (livshjelp), samtidig også roper inn til denne kirke og dens gaver - og forstår seg som forkynnelse og bibelsk veiledning til fred med Gud (troshjelp). Med dette for øye er den våken for Guds avgjørende øyeblikk i et menneskes liv (kairos).

*

Den samme bredde og dobbelthet i sjelesorgforståelsen ligger til grunn for følgende (mer dynamiske) definisjonsforsøk:

KRISTEN SJELESORG ER I JESU SPOR Å GÅ ET STYKKE AV GUDS VEI MED ET UDELT OG UFORLIGNELIG MEDMENNESKE FOR Å BANE VEI FOR OG FORMIDLE TRO, HÅP OG KJÆRLIGHET. - (Dette skjer normalt i samtalens form overfor ett enkelt menneske, men kan også virkelig gjøres i grupper og sosiale sammenhenger.)

"Målordene" tro, håp og kjærlighet har i Bibelen en innholdsfylde som rommer sjelesorgens overordnede, eskatologiske mål på en fasettert måte. Samtidig kan disse ord i rammen av en forsvarlig human antropologi fylles med mer foreløpige målsettinger for menneskets utvikling med hensyn til ånd, sjel og legeme, som også angår sjelesorgen.

Hele denne fylde må prege det sjelesørgeriske arbeid om det skal være saklig og i beste forstand profesjonelt.

I PSYKOTERAPEUTISKE HOVEDFORMER (individuelle)

1. Psykoanalyse

- Klassisk metode
- Psykoanalytisk orientert innsiktsterapi (jfr. Transaksjonsanalyse, TA)
- Støtteorientert samtaleterapi (jfr. Rogers metode (hjelp til selvhjelp) og kriseintervensjon (Caplan))

2. Adfersterapi

(Pawlow, Watson, Wolpe, Skinner)

3. Kognitiv terapi

(Beck)

4. Humanistisk - eksistensielle terapiformer

(Binsvanger, Boss, Rogers, Allport, May, Maslow)

- Logoterapi (Frankl)
- Konfrontasjonsterapi (realitetsterapi, valgterapi: Glasser, Mowrer, Greenwald)
- Gestaltterapi (Perls)
- Biofunksjonell terapi ("bioenergetics", Reich, Lowen)
- Primalterapi (Janov)

II PSYKOTERAPEUTISKE HOVEDFORMER (kollektive)

1. Gruppeterapi

(psykoanalytisk orientert, psykodrama, encounter/ sensitivitet, TIM osv.)

2. Familie- og parterapi

(kommunikasjonsterapi (Satir), systemteoretisk terapi (Minuchin, Haley))

3. Miljøterapi

("Det terapeutiske samfunn", Maxwell Jones)

4. Politisk terapi

(samfunnsforandring)

III SKJÆRINGSPUNKTER I FORHOLDET MELLOM SJELESORG OG PSYKOTERAPI

1. Motivasjon
2. Kontekst (institusjonell ramme)
3. Mål
4. Holdning
5. Midler og metode

<u>Cawleys nivåer (psykoterapeutisk):</u>		
1	ydre (støtte og rådgivning)	1 at aflaste sig for problemer over for en sympatisk lytter
		2 at tale om sine følelser inden for et støttende kontaktforhold
2	mellemliggende niveauer	3 diskussion af aktuelle problemer med en ikke-vurderende hjælper
		4 afklaring af problemer, deres natur og oprindelse, inden for et stadig dybere kontaktforhold
		5 konfrontation med forsvarsmekanismer
3	dybere (udforskning og analyse)	6 fortolkning af ubevidste motiver og overføringsfænomener
		7 gentagelse, erindring og rekonstruktion af fortiden
		8 regression til mindre voksne og mindre rationelle funktionsmåder
		9 løsning af konflikter gennem gen-oplevelse og gennemarbejdning

IV LITTERATUR (til skjæringspunktene)

- K.-P.Dahl: Pastoralpsykologi, Stavanger 1972 og senere
 W.Furrer: Psychoanalyse und Seelsorge, 2.oppl. München 1972
 V.Läpple/J.Scharfenberg (utg.): Psychotherapie und Seelsorge, Darmstadt 1977
 E.A.Nilsen: Pastoralrådgivning, Oslo 1974 og senere
 W.Schütz: Seelsorge, Gütersloh 1977 (65-123)

Litteratur:

- E. Berne: Games People Play, New York 1964
- N.-O. Björkstrand: Transaktionsanalysen och dess tillämpning i kyrklig verksamhet, Åbo 1980
- T.A.Harris: I'm OK - Yu're OK, New York 1967
- H. Harsch: Theorie und Praxis des beratenden Gesprächs, 4. oppl. München 1979, 61-76
- M. James: Born to love. TA in the Church, Reading 1973
- M. James/L.Savary: The Power of the Bottom of the Well. TA with a Biblical Perspective, New York 1974 (tysk utg.: Befreites Leben, 2.oppl. München 1981)
- M. James/D. Jongward: Born to Win. TA with Gestalt Experiments, Reading 1971
- D. Jongward/P. C. Seyer: Å velge suksess. Personlig utvikling ved TA i arbeid og privatliv, norsk utg. Oslo 1979
- J. C. Morrison: TA - A Tool for Christians I&II (Department of Education of the Church of Scotland), Edinburgh 1983
- T. C. Oden: Game Free: The Meaning of Intimacy, New York 1974 (tysk utg.: Wer sagt: Du bist OK? Eine theologische Anfrage an die TA, Gelnhausen/Berlin 1977)

Momenter til en disposisjon:

I PRESENTASJON

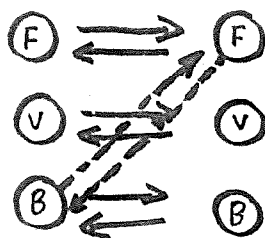
1. Egotilstander
2. Livsposisjoner
3. Transaksjonsanalyse
4. "Strykninger" (strokes) og tidsstrukturering
5. Analyse av "spill" og "livsmanus"
6. Konklusjon

II VURDERING AV TA PÅ TEOLOGISK GRUNNLAG

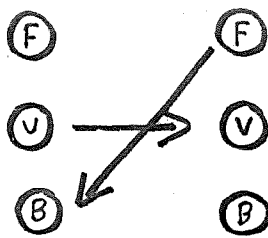
1. TA's teologiske ambisjoner
2. TA's menneskesyn
3. Konklusjon

III PRAKTISKE EKSEMPLER PÅ SJELESØRGERISK BRUK

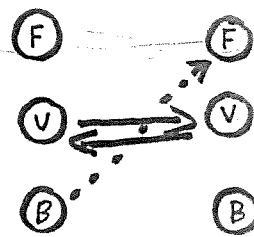
Transaksjonstyper (eksempler):

KOMPLEMENTÆR
(åpen)

KRYSSENDE

SKJULT

Kriterier for sunn tro

Ingen tro - heller ikke den kristne - kan bare måles på dens læremessige innhold. Om den virker nevrotiserende eller frigjørende på mennesker, avhenger av en rekke faktorer - ofte sterkere knyttet til formidlingen enn til selve troen. For å lette analysen av denne psykologiske side ved den kristne tro (og andre former for religion) - har P.G. Nohl presentert noen spørsmål som opprinnelig går tilbake til H.J. Clinebell, jfr. *Mit seelischer Krankheit leben*, Göttingen 1981, 180f. (Se også H.J. Clinebell: *Basic Types of Pastoral Care and Counseling*, rev. utg. Nashville 1984, 118f.)

En bestemt form for religiøs tro, tenkning og praksis -

1. Bygger den broer eller barrièrer mellom mennesker?
2. Styrker eller svekker den en grunnholdning av kontakt og åpenhet mot verden?
3. Stimulerer eller hemmer den at indre frihet eller personlig ansvarlighet vokser?
4. Gir den effektiv hjelp når det gjelder å lede mennesker fra skyldfølelse og til tro på tilgivelse? Holder den frem klare og avgrensede etiske retningslinjer eller leverer den etiske fraser og talemåter? Ligger hovedinteressen på den ytre holdning eller på personens dypere liggende sunnhet?
5. Øker eller minsker den gleden over livet? Oppmuntrer den mennesker til å verdsette følelser eller til å forakte dem?
6. Omgås den vitale krefter som seksualitet og aggresjon på konstruktiv eller undertrykkende måte?
7. Fremmer den akseptering eller avvisning av realitetene? Begunstiger den en magisk eller moden religiøs tro? Oppmuntrer den til intellektuell ærlighet overfor tvilen? Bagatelliserer den menneskelivets problemer eller befatter den seg med dets forvirrende kompleksitet?
8. Betoner den kjærlighet (og vekst) eller frykt?
9. Gir den sine tilhengere en ramme, en orienteringsmulighet og et objekt for tilbedelse som muliggjør en konstruktiv omgang med eksistensiell angst?
10. Inspirerer den individet til å tre i kontakt med sin underbevissthet gjennom levende symboler?
11. Tilpasser den seg til samfunnets nevrotiske holdningsmønstre eller oppfordrer den til endring av disse?
12. Styrker eller svekker den selvfølelsen?

Momenter til en disposisjon:

1. Hva er nevrotisk?
2. Hvordan oppstår nevrotisk religiøsitet (jfr. ekkleziogene nevroses)?
3. Kjennetegn på nevrotisk religiøsitet:
  - virkelighetsflukt
  - stivhet
  - moralisme.
4. Hva med psykopater i menigheten?

FRÅ DEN NYESTE INTERNASJONALE SJELESORG

Kommenterte bøker bl.a.:

- M. Lönnebo: Kristendomens återkomst, Stockholm 1982
 " " : Början till et manifest, Halvårsskrift for praktisk teologi, 1/1984, 9-11
 " " : Religionens fem språk, Stockholm 1977
 U. Wikström: Guds ledning - en studie i ålderdomens fromhet, Uppsala 1975
 " " : Stöd eller börda? Uppsala 1980
 " " : Att vara handledare i kyrkligt arbete, Stockholm 1981
 A. Olivius: Att möta människor, Stockholm 1985
 H.J. Nouwen: The Wounded Healer, New York 1972
 " " " : Creative Ministry, New York 1971
 A.V. Campbell: Rediscovering Pastoral Care, Philadelphia 1981
 T.B. Oden: Freiheit und Lernen i W. Becker (red.): Wagnis der Freiheit, Göttingen 1991, 50-64
 " " " : Pastoral Psychology, New York 1982
 J. Scharfenberg/H. Kämpfer: Mit Symbolen leben. Soziologische, psychologische und religiöse Konfliktbearbeitung, Olten/Freiburg 1980

(Jfr. også: H. Stifoss-Hansen: Bibelen som fortelling, Tidsskrift for sjelesorg 2/1984, 38-43 og I. Holst: Psykoanalysens teologiske relevans - med særligt henblik på Joachim Scharfenbergs pastoralteologiske tilgang til bobelske tekster 12/1985, 217-228)

Tabell 2: Bezugnahmen auf klassische Texte der Seelsorge durch repräsentative Seelsorge-Autoren des 20. Jahrhunderts

	Amerikaner				Europäer							
	Protestanten			Katholiken Samuel Natale	Protestanten Dietrich Stoll- berg		Paul Tournier	Katholiken Josef Gold- brunner			Joseph Nuttin	Maryse Choisy
	Seward Hiltner	Howard Clinebell	Wayne Oates		Joachim Schar- fenberg	Josef Gold- brunner		Joseph Nuttin	Maryse Choisy			
Augustin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baxter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Calvin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Chrysostomus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyprian	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gregor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Herbert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Luther	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taylor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tennalhan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabell 3: Bezugnahmen auf zeitgenössische Psychotherapeuten durch repräsentative christliche Seelsorgeautoren des 20. Jahrhunderts

	Hiltner	Clinebell	Oates	Natale	Stoll- berg	Tournier	Scharfen- berg	Gold- brunner	Nuttin	Choisy	
Freud	8	8	9	0	4	9	183	1	69	168	189
Jung	19	6	1	0	0	13	5	12	12	3	62
Rogers	19	18	4	2	6	0	0	0	28	5	77
Fromm	8	6	0	0	0	0	1	0	3	2	28
Sullivan	5	4	5	7	0	0	0	0	2	0	23
Berne	9	19	6	0	0	0	0	0	0	0	25
	55	61	25	9	10	22	189	13	114	171	611

1: Wagnis der Freiheit, red. W. Becher m.fl., Göttingen 1981

SJELESORG I HÅPETS TEGN

Av Fakultetslektor Tor Johan Sørensen

I PASSETER I DITT KRISTNE HÅP

1. Det kristne håp har tre ledd: "syndenes forlatelse, legemets oppstandelse og det evige liv".
2. Det kristne håp er spenningsfylt og ennå åpent for den endelige oppfyllelse.
3. Det kristne håp stiller seg ikke likegyldig til menneskelige forhåpninger.
4. Det kristne håp er en vei å gå.

Definisjon: Kristen sjelesorg er i Jesu spor å gå et stykke av Guds vei med et udelt og uforlignelig medmenneske for å bane vei for og formidle tro, håp og kjærlighet.

II HOLDEPUNKTER PÅ HÅPETS VEI

1. Sjelesorg i håpets tegn begynner stadig på nytt, dypt nede og ganske tomhendt.
2. Sjelesorg i håpets tegn drives alltid som om det nytter.
3. Sjelesorg i håpets tegn gir ikke opp de "håpløse tilfeller".
  - Jeg har vært verdig til at Gud, min skaper, har laget meg av intet og dannet meg i mors liv.
  - Jeg har vært verdig til at Gud har forløst meg gjennom sin enbårne sønns død.
  - Jeg er blitt aktet verdig til at Den hellige ånd har belært/om Kristus, Guds sønn, og gitt meg lyst og kjærlighet til evangeliet i mitt hjerte.
  - Jeg er blitt aktet verdig til å bli bevart mot Satan og verden ved guddommelig bistand gjennom all slags anføktelse, fare og motstand.
  - Jeg er blitt aktet verdig til at Gud uttrykkelig har befallt meg gjennom Kristus ikke å tvile på noen av disse punkter, og ikke på hans nåde og farshjerte.

Derfor vil jeg komme dine gjerninger i hu, Herre, og betrakte dine hendes verk.

(Martin Luther)

4. Sjelesorg i håpets tegn skjer i vissheten om Håpets endelige seier.

Med sjelsfulle hilsener
Tor Johan Sørensen